

4

5

umeleckej prevádzky a inštitucionálneho zázemia. Druhý zasa vytvára protipohyb založený na negácii, ktorá nemusí byť priamou negáciou systému, rozumej, nemusí byť cielene zameraná proti operujúcemu systému. Vytvára sa však špecifickým autorským spôsobom a integruje iné skúsenosti, ktoré vedú k rozdielnemu smerovaniu – mimo systému (alternatíva) alebo aj proti nemu (čistá negácia). Popri vyhranených subkulturálnych umeleckých aktivitách to môžu byť i úplne nevedomé, podprahové autorské prejavy (básnická obrazotvornosť), čo sa neustále, až obsedantne vracajú k okruhu rovnakých motívov či tém, ktoré prepracúvajú, tvorbou prehľbujú, a to mimo vonkajších tlakov, odporúčení, mimo výchovných inštrukcií a s rizikom spoločenských sankcií. Ich úloha spočíva práve v tom, že obsahujú a uchovávajú – vedome či nevedome – prvky markuseovskej neoperatívnej dimenzie kultúry, to jest toho, čo spoločnosť z kultúry nemôže previesť na zjednocujúci a všeobecne aplikovateľný ekvivalent poučenia, výchovy, zmeny, komfortu a sebaaprezentácie, a čo sa ocitá z mnohých dôvodov mimo dosah spoločenskej kontroly.

V diele všetkých piatich autorov výstavy možno nájsť stopy inverzity, ktorá ako negácia rozkladá a skladá to, čo neguje, v snahe otvoriť priestor pre kritický pohyb tvorby a myslenia. Tu by sme mohli nájsť miesto pojmu, ktorý sledujeme – inverzná romantika. Romantický na ich umeleckej tvorbe je tiež riskantný pohyb v rozhraní tzv. špatného nekonečna, ktoré hrozí vtiahnuť autora ako čierna diera mimo sveta riešiteľných problémov.

Inverzné postupy v súčasnej vizuálnej kultúre, i napriek svojej nejasnej definícii a rozmanitému charakteru, majú schopnosť vymedzovať sa a obhajovať svojbytný autorský priestor na slobodnú tvorbu i v nehostinnom prostredí, ktoré sa zdá podobnému úsiliu nepriateľské. A tieto postupy majú dokonca možnosť prostredie svojim spôsobom ovplyvňovať alebo lepšie povedané hľadať predobrazy nápravy, ktoré môžu vyjadrovať či sprítomňovať v kladných i záporných (negatívnych) obrysoch.

Výstava *Inverzná romantika* nadväzuje na rovnomenný knižný projekt (2018) a je jeho opakovaným prevodom na médium výstavy.

PETR VAŇOUS (*1975, Kuntá Hora, Česká republika) je historik umenia, kurátor, teoretik a kritik výtvarného umenia. Vyštudoval Výtvarnú školu Václava Hollara v Prahe (1993), v štúdiách pokračoval v odbore Teória a dejiny výtvarného umenia na Filozofickej fakulte Univerzity Palackého v Olomouci (1993 – 1999) a následne absolvoval doktorandské štúdium v odbore Kritika a kurátor dizajnu a intermédií na Vysoké škole umeleckopriemyselnej v Prahe (2010 – 2015). Od roku 1999 pracuje ako nezávislý kurátor. Venuje sa vzťahu tradičných výtvarných médií (najmä maľby a kresby) a nových vizuálnych trendov a zameriava sa na premeny maľby a kresby v podmienkach informačnej spoločnosti a všeobecne rozšírených nových médií (tzv. postmediálne situácie). Je autorom mnohých výstav a výstavných projektov.

JOSEF BOLF (*1971, Praha, Česká republika) vyštudoval Akadémiu výtvarných umení v Prahe (1990 – 1998). Tvorba maliara Josefa Bolfa je jednou veľkou a dôslednou introspekciou. Jej osobitosť je zrejme už pri výrazových technikách kresby či maľby, ktoré majú silný autorský charakter. Introspekcia spoločne s výrazovými prostriedkami vytvára špecificky zložitú a komplikovanú osobnú mytológiu.

MARTIN GERBOC (*1971, Bratislava, Slovenská republika) vyštudoval Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave (1990 – 1996; 2001 – 2004). Obraz používa ako surovú materiu a násilím formovaný štrukturálny materiál, v ktorom ako v labyrinte necháva vystupovať či strácať aj sám seba (časté autoportréty v rôznych situáciách). Autor vyznáva silu vizuality ako takej a obraz využíva viac ako režijnú platformu na hľadanie nových spôsobov dôraznej narácie než ako estetickú ambíciu.

JIŘÍ PETRBOK (*1962, Kladno, Česká republika) vyštudoval Akadémiu výtvarných umení v Prahe (1984 – 1991). „Krásu“ Petrбок nachádza v odlišnosti, a to vrátane tej extrémnej. Poznanie stráca svoj ideálny rámec a stáva sa permanentnou metamorfózou, pre ktorú je charakteristický iný druh rýchlosti či dynamiky, odlišný od prehľadného pohybu, toho, čo s rozvahou a rozumom rozvrhuje aj člení priestor i čas do prijateľných a prehľadných oddielov, pomerov či vzťahov.

IVAN PINKAVA (*1961, Náchod, Česká republika) vyštudoval odbor Umelecká fotografia na Filmovej a televíznej fakulte Akadémie múzických umení v Prahe (1982 – 1986). Medzinárodne uznávaný fotograf Ivan Pinkava sa dlhodobo koncentruje na určitý okruh otázok, ktoré premieta do ním volených námetov. Pri celkovom pohľade na jeho fotografické dielo sa ako jedna z najpodstatnejších zložiek autorovej práce javí redukcia na čisto statický obraz.

RICHARD ŠTIPL (*1968, Šternberk, Česká republika) vyštudoval Ontario College of Art v Toronte. Sochár Richard Štípl pracuje s inverziou seba-podobnosti a rovnakosti. Ľudská figúra je základným znakom poznania na princípe seba-pozorovania. Silné inšpirácie sú zjavne v neskoréj gotickej drevorezbe (predovšetkým pri reliéfnych formátoch) či v expresívne ladených polohách barokového naturalizmu (napr. Franz Xaver Messerschmidt).

KHB
Kunsthalle
Bratislava

Výstava je vhodná pre návštevníkov starších ako 18 rokov.

OTVORENÉ

Pon: 12:00 – 19:00 hod.

Uto: zatvorené

Str: 13:00 – 20:00 hod.

Štv – Ned: 12:00 – 19:00 hod.

Vstup voľný

Kunsthalle Bratislava

Nám. SNP 12, 811 06 Bratislava

Slovenská republika

www.kunsthallebratislava.sk

Poverená riaditeľka KHB: Nina Vrbanová

Text: Petr Vaňous

Edičné aktivity: Katarína Trnovská

Grafický dizajn a layout: Eva Šimovičová

Produkcia a inštalácia: Magdaléna Fábryová,

Marcel Mališ, Ján Kekeli, Martin Angelov, Viktor Karel,

Radim Straka, Adam Korcsmáros

Vzdelávacie programy: Daniela Čarná, Lucia Kotvanová

Spríevodné programy: Darina Ondrušová

Médiá / PR: Katarína Kručay Hornáková

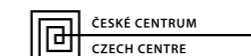
Administrácia: Jana Babušiaková

S finančnou podporou

Partner osvetlenia fasády

Partner výstavy

Mediálni partneri

:RADIO DEVÍN

JIŘÍ PETRBOK: Objekt IV, 2009, akryl na plátne, 240 x 120 cm. Zbierka Roberta Runtiáka, Olomouc, foto: Martin Polák
RICHARD ŠTIPL: Breathe You Fucker, 2005, objekt, 40 x 60 x 13 cm, súkromná zbierka, foto: Tomáš Souček
JOSEF BOLF: Srdce, 2006, akryl na plátne, 60 x 70 cm, majetok Galérie Klátovy Klenová, foto: Jan Frelberg
MARTIN GERBOC: Žiara, 2015, akryl, airbrush, papier na drevenej doske, 100 x 80 cm. Zbierka Roberta Runtiáka, Olomouc, foto: Martin Marencič
IVAN PINKAVA: Butterfly, 2015, farebná fotografia, 104 x 136 cm, majetok autora, foto: archív autora

INVERZNÁ

ROMANTICKÝM

ROMANTIKA

Kurátor:
Petr Vaňous

Josef Bolf
Martin Gerboc
Jiří Petrбок
Ivan Pinkava
Richard Štípl

OTVORENIE
4. apríl 2019 od 18:00 do 20:00 hod.

TRVANIE VÝSTAVY
5. apríl – 16. jún 2019

KHB
Kunsthalle
Bratislava

Inverzná romantika

kurátor výstavy a autor knižného projektu:
Petr Vaňous

Pojem romantika (ako historický termín) sa v širšom význame mimo striktnej terminológie dejín umenia spája s označením prejavov rôzne exaltovanej a vyhrotenej fantázie. Tieto môžu byť realizované v akomkoľvek médiu a za akejkoľvek technickej či technologickej podpory. Inverzná označuje potom čosi prevrátené či zvrátené. Stojíme teda pred pojmom, ktorý sám osebe už na samom začiatku požaduje od recipienta určitú schopnosť empatie a obrazotvornosti, lebo prejavy spojené s fantáziou (romantika) uvádza do rámca, čo „mení osvetlenie“ pojmu a prevracia jeho pôvodný význam (zvrát kódu). Termín má dynamický ráz, lebo sa na niečo vzťahuje a súčasne označuje čosi, čo sa odohráva v procese a ako proces. A kde sa tento pojem zrazu vzal?

Podstatné je, že pojem inverzná romantika vyplynul zo samotnej kurátorskej praxe. Prvýkrát ho použil kurátor tejto výstavy v roku 2005 v spojení „romantická inverzita“, neskôr v modifikovanej podobe „romantika naruby“ (2007) a konečne v roku 2008 sa v bratislavskej galérii Bastart Contemporary realizovala výstava *Inverzná romantika* v autorskom zoskupení Josef Bolf, Martin Gerboc a Jiří Petrbok (pražská repríza v Galerii 5. patro v tom istom roku). K teoretickému uchopeniu pojmu inverzná romantika došlo až následne, s časovým odstupom, a to vydaním knihy v roku 2018. Dôvodom je presvedčenie, že tento pojem obsahuje dôležitý kritický aspekt spojený s niektorými prejavmi súčasného vizuálneho umenia unikajúceho všeobecnejšej kritickej praxi. Tieto polohy súčasného umenia bolo potrebné odlišiť od tzv. dekadentných tendencií, ktorých výskyt a široký mediálny ohlas v poslednom čase vytesnil zmysel pre hlbšiu teoretickú diferenciaciu príslušného problému.

Súvislosť vzniku romantických prejavov a inverzného konania má svoje identifikovateľné príčiny. Väčšinou ich vyvolá nejaká konkrétna situácia, ktorej povaha môže byť čisto osobná, intímna, bytostná, ale aj spoločensky či historicky podmienená. Často sa v tejto súvislosti používa pojem kríza, ktorá sa

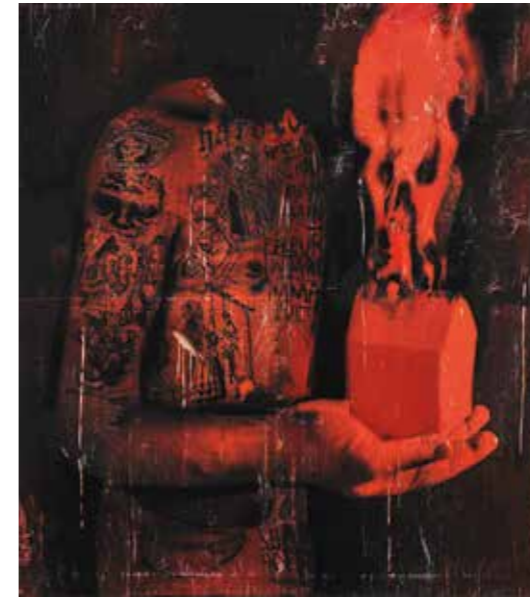

1 JIŘÍ PETRBOK: *Objekt Žranice*, 2012, akryl na plátne, 300 x 440 cm, majetok autora, foto: Martin Polák

opäť môže viazať na celé spektrum príčin. Tvorba piatich autorov – Ivana Pinkavu, Jiřího Petrboka, Richarda Štípla, Josefa Bolfu, Martina Gerboca – vykazuje aspekty vzťahu k nejakému typu krízy, ktorej treba čeliť. Zároveň ide o „tvorbu“, to znamená o činnosť, ktorá sa nemusí dobrať naplnenia, a predsa vzniká. Predstavuje teda aktívny postoj k vonkajším či vnútorným podnetom, ktoré túto činnosť, t. j. tvorbu, vyvolávajú a udržujú v procese kontinuálneho konania. Najvýraznejší aspekt, spoločný všetkým piatim autorom, by sa dal označiť za krízu zástupnosti, t. j. reprezentácie, ktorá by mala oporu v reflexii väčšinovej spoločnosti. Naopak, stav je taký, že väčšinová spoločnosť diela príslušných autorov spravidla skôr odmieta, nevie sa s nimi vyrovnáť, považuje ich za šokujúce, rozkladné a (úplne nesprávne) za „dekadentné“. Problém nedorozumenia (či nepochopenia) sa potom posúva do inej – sociálnej – roviny. Tam sa zovšeobecňuje a (modelovo) pomenúva ako problém spojený s prehodnocovaním úlohy umelca a umenia v ľudskom spoločenstve, t. j. so spoločenskou identitou, ale aj s premenou výrazových prostriedkov, ktoré sú nositeľmi tejto problematizovanej zástupnosti/reprezentácie. Zástupnosť prostredníctvom výrazových prostriedkov potom súvisí s mierou komunikatívnosti, vrhnuť do sveta rôzne vnímajúcich bytostí, ale tiež do nehostinného mediálneho priestoru, ktorý reprodukuje, skresľuje a redukuje to, čo ako survivorinu preberá, šíri a distribuuje (smerom „ku“ a „od“ väčšinovej spoločnosti). Mediálny priestor sám je vyplňaný racionálne riadeným procesom, ktorý svojím spôsobom systematizuje to, čo šíri.

V tejto súvislosti môžeme spomenúť ďalší aspekt krízy. Stáva sa ním problematizovaná non-verbálna, čisto vizuálna komunikácia, ktorú však nemožno konzumovať iba pasívne divácky. V tvorbe všetkých piatich autorov dostáva konkrétnu podobu v rovine kritického výrazu, ktorý sa zároveň neustále skladá i rúca. Prejavuje sa sklonom autorov k hybridizácii tvaroslovia, k rafinovaným či násilným fúziám heterogénnych výrazových prostriedkov (deformácia, exaltovaná farebnosť, expresívnosť, miznutie, prekryvanie, dotváranie priznaných predlôh), sklonom ku vzrúšenej fantázii, iritácii, k vytváraniu fantómov a monštier akoby skarikovaných zástupných figúr (vrátane auto-podobizní, autoportrétov), k prostriedkom dramatizácie obrazovo redukovaných situácií, k divadelnosti, umelej aranžovanosti, ale tiež k evokácii trápnosti, ironie, bezmocnosti či zvrátenosti, čo v rôznej miere kontaminujú proces tvorby.

Na druhej strane je zasa zjavný sklon k vyrovnávaniu rozpútaného pátosu polarizačnými prvkami, ktoré exaltovanosť do istej miery zastavujú, tlmia či

2 MARTIN GERBOC: *Man Without a Destiny (Autoportrét) I.*, 2010/2011, akryl, airbrush, olej pastel, tuš, papier na plátne, kombinovaná technika, 120 x 105, majetok autora, foto: Martin Marenčín

3 RICHARD ŠTÍPL: *In the beginning was the Word*, 2018, objekt – drevo, hliník, živica, plátkové zlato, metalická farba, 40 x 20 x 19 cm, majetok autora, foto: Josef Zlamal

„Inverzné postupy v súčasnej vizuálnej kultúre, (...) majú schopnosť vymedzovať sa a obhajovať svojbytný autorský priestor na slobodnú tvorbu i v nehostinnom prostredí.“

neutralizujú, aby túto komunikatívnosť uzavreli do formy fungujúceho dialektického rámca, do formálne zjednotenej rozpornosti (či inotaju), ktorá má byť odovzdaná divákovi ako bytostná skúsenosť (napr. forma kabaretu u Martina Gerboca, oltárové formy Richarda Štípla a Jiřího Petrboka, archaické a divadelné rezíduá u Ivana Pinkavu alebo hybridná štylizácia Josefa Bolfu).

Hranica, čo sa tu sleduje, beží medzi bytostnou a falošnou naráciou, čo by v konečnom dôsledku malo viesť aj k prehodnoteniu kritických pojmov v recepcii týchto tvorivých prejavov (napr. nanovo prehodnotiť kritériá ako konzervatívny, progresívny, regresívny, avantgardný a pod.) Zodpovedá tomu tiež prehodnocovanie umeleckého odkazu minulosti, rovnako ako oslabovanie platnosti výrazových foriem súčasného umenia (systémová inštrumentalizácia), čo nachádzame už v postrechoch Herberta Marcuseho: „Kultúra sa nanovo určuje existujúcim stavom: slová, tóny, farby a formy pretrvávajúcích diel zostávajú rovnaké, ale to, čo vyjadrujú, stráca svoju pravdu, svoju platnosť. Diela, ktoré sa predtým šokujúcim spôsobom odlišovali od reálnej skutočnosti a stáli proti nej, boli – ako klasické – neutralizované; takto už viac nezachovávali svoje odcudzenie od odcudzenej spoločnosti. Vo filozofii, v psychológii a sociológii prevláda pseudoempirizmus, ktorý svoje pojmy a metódy vyvodzuje z obmedzenej a potlačenej skúsenosti ľudí v riadenom svete. Pojmy, čo nie sú orientované na správanie, sú ponížované ako metafyzický zmätok.“

To, čo sa neustále generačne vracia a obnovuje, je „pud zvedavosti“. Zákonite ho sprevádzajú javy, ktoré sa tiež neustále opakujú. Práve ony, čo sú pozorovateľné napríklad v súčasnej maľbe, vo fotografii, v sochárstve, vyplávajú na povrch zo začiatku z neprehľadného celku zdanlivých banalít viacero indícií, smerodajných pri orientácii v súčasnom umení. Opakovanie má dvojakú protikladnú povahu. Jeden druh opakovania zakladá štandardizáciu umenia, smer jeho spoločenského etablovania, unifikácie a konformovania prostredníctvom